DIARI DE TARRAGONA
24 d'agost de 1989

El pilón del rescate y la Busch

Hace años que no visitaba el lugar en donde se levanta el monolito del Rescate de las Cien Doncellas. Recuerdo que la última vez que lo hice observé que también hasta allí había llegado el «homo incultus», y había dejado señal de su paso, no sólo por los restos de su tipo de alimentación campestre (plásticos, latas de conserva, botellas rotas..., en una palabra basura) sino porque había intentado y conseguido iniciar la destrucción del monumento, arrancando parte de su decoración.

La cara del monolito que sufrió, hace pocos años, la acción destructora del «homo incultus»

Cuando en 1965 se tuvo la feliz idea y acierto de reponer la vieja señal (destruida en julio de 1936) que quería recordar el sitio en que se ha supuesto tuvo lugar lo que la leyenda cuenta de la liberación de las cien doncellas colocando un gran bloque de piedra al lado del camino, se adornó su superficie con un relieve del artista Salvador Voltes, escenificando el momento del encuentro con la comitiva de las doncellas, una inscripción explicando la escena, y en otra de las caras se incrustó en la piedra: el escudo de Vila-seca, el escudo de los Pinós y unas líneas haciendo referencia al hecho de la reposición.

No he podido conocer el texto desaparecido y que quizás podría darnos alguna pista sobre el desarrollo mental del «homo incultus» e iconoclasta, violento, especie que por desgracia parece que aún no se ha extinguido. El hecho es que el monumento se mutiló y hoy presenta dos señales, dos huecos, que como cicatrices marcan el lugar que ocupó la inscripción de 1965 y el escudo de los Pinós, que por lo que se ve tampoco era digno de conservar.

Últimamente con motivo de la fiesta mayor de Vilaseca, José Morell escribió una nota en este «Diari» (3 de agosto) y titulada: «Visita al Piló de Sant Esteve», y no recoge, al describirlo, el maltrato sufrido por el monumento, y como la noticia publicada también en estas páginas el pasado día 18 de este mismo mes se habla de los trabajos de un equipo técnico que está pormenorizando los proyectos de recuperación de los elementos históricos que están ubicados en la zona que ocupará el parque, escribo estas líneas para solicitar de la empresa Busch que ya puestos a la tarea, cuando llegue la hora, que se reponga lo que en mala hora se destruyó hace poco. También lo que se hizo hace veinte años es una página del libro de la Historia y aunque algunos quieren arrancarla y destruirla. Aunque les pese a los analfabetos el hueco originado debe rellenarse, porque su permanencia sería siempre una denuncia para la posteridad.

P.S.: Espero que algún lector me proporcione los datos que me faltan y que son: la fecha, aunque aproximada de cuándo se produjo el desperfecto y el texto perdido, que es posible que figure en el folleto que editó el ayuntamiento de Vilaseca con motivo de la erección del monolito, folleto que no he podido consultar.

José Sánchez Real

DIARI DE TARRAGONA

27 d'agost de 1989

El Piló del Rescat

Sr. Director.— Tinc el plaer de respondre el professor Sánchez Real, que en aquesta mateixa secció va demanar el dia 24 d'agost certa informació sobre el Piló del Rescat o Piló de Sant Esteve en el seu escrit «El Pilón del Rescate y la Busch».

A la cara que mira a llevant del monòlit hi havia sencera la inscripció: «Caminant, detura't: ací es trobaren el noble Galcerà de Pinós i el seu ajudant Santcerní, miraculosament alliberats per intercessió de Sant Esteve, amb les cent donzelles i tot el rescat que exigia el rei de Granada. 1152-1965». El monòlit original tenia a la cara de migdia l'escut de Vila-seca i sota seu les armes de llinatge de Pinós, i una altra breu inscripció de l'any de la reinstauració (29 d'agost de 1965). A ponent, hi havia una allargassada placa de metall fos, segurament aliatge de coure, que reproduïa una imaginada escena del rescat, signada per l'artista, J. Salvadó Voltas, Vila-seca, 1964.

La placa de metall fou expoliada a finals de 1978 i se substituí per un relleu similar en pedra, que encara es conserva. Les altres inscripcions i elements de monòlit han sofert els darrers anys un fort procés d'agressió indiscriminada, com ha pogut comprovar el professor Sánchez Real.

Com pot imaginar, no vaig incloure aquesta informació en el meu article per qüestions d'espai. Les rodalies del Piló i tota l'àrea compresa entre l'autovia de Tarragona a Salou, l'autovia de Vila-seca i Salou i la carretera de la Pineda a Vila-seca, potencialment molt rica, han esdevingut l'abocador il.legal de la comarca amb la incomprensible i estranya passivitat de les autoritats davant aquesta manca de civisme, que tant ha devaluat la zona.

Josep Morell

Vila-seca

DIARI DE TARRAGONA

2 d'agost de 1990

El Piló de Sant Esteve, més que un símbol vila-secà

També és conegut com el Piló del Rescat o el Rescat de Sant Esteve. Gairebé equidista de la Pineda, Vila-seca i Salou.

JOSEP MORELL

També se'l coneix com a Piló del Rescat, o el Rescat de Sant Esteve. Es troba en un indret sorprenentment tranquil, gairebé equidistant dels actius nuclis de La Pineda, Salou i Vila-seca de Solcina. Aquestes contrades avui turístiques i industrials són plenes d'història i de llegendes que constitueixen un valuós patrimoni cultural. La massificació actual del turisme i de les activitats socials en general ha marginat sovint els valors autòctons.

El Rescat de Sant Esteve es troba al municipi de Vila-seca de Solcina, en terres de l'antic territori de Salou, al límit est de l'arruga muntanyosa de les Garrigues, tocant el Camí del Racó, abans d'ribar al Tossal de la Ganyada, més o menys a un quilòmetre de l'ermita de La Pineda en direcció SSO. L'existència del Piló és documentada ja al segle XVII, encara que els fets commemorats són de mitjan segle XII.

Per arribar al Piló hom pot agafar el Camí del Racó amb direcció nord, just en un encreuament que hi ha a l'autovia Salou-Tarragona un quilòmetre després de la cruïlla de La Pineda, en direcció a Salou. Podreu admirar les bellesses naturals de l'ambient mediterrani. També per la carretera de La Pineda a Vila-seca de Solcina, un quilòmetre al nord de l'ermita de La Pineda, abans de passar per sota de la línia del ferrocarril, podeu prendre un camí que trobareu a l'esquerra. Aneu-hi.

Abans dels fets revolucionaris de 1936 hi havia en aquell hermós indret un gran pilar coronat per una secció piramidal i una creu, tot de pedra. En 1965 es procedí a la reconstrucció del Piló. Avui és un conjunt format per un gran bloc de sòlid de 4 metres d'alçària per 2 d'amplada i 0,8 de gruix, tot damunt un basament constituït per dos esglaons pels quatre costats. Una inscripció i un relleu, còpia de l'original en metall, evoquen els fets del Rescat de Sant Esteve.

Aquesta tradició narra el rescat de Galceran de Pinós, cavaller de Ramon Berenguer IV i senyor de la baronia de Bagà, i de Santcerní, senyor de Su, els quals van caure presoners del rei moro de Granada, que havia acudit en ajut d'Almeria, atacada pels cristians. L'expedició es produí el 1147 i la captivitat durà cinc anys. El rescat exigit pel moro granadí incloïa cent mil dobles d'or, cent draps brodats d'or, cent cavalls blancs, cent vaques embragades i cent donzelles verges, les cent «nines poncelles». Els bons vassalls de Bagà aportaren totes aquestes exigències.

Reclòs en la presó, Galceran reclamà l'ajut de Sant Esteve, patró de la baronia de Bagà. Una nit se li va aparèixer, l'alliberà i miraculosament el transportà a Salou, en companyia de Santcerní. En aquella platja es desperta-ren de bon matí. Quan els cavallers feien camí de Salou a Tarragona es toparen amb la comitiva «del Rescat», que s'anava a embarcar a Salou. Galceran quedà molt agraït a Sant Esteve, i per això féu donacions al monestir de Santes Creus i a la parròquia de Bagà. I lògicament als seus vassalls i a les donzelles. El noble acabà els seus dies a Santes Creus. El Piló recorda aquesta barreja de misteri, miracle i llegenda.

El Piló de Sant Esteve, valuós patrimoni cultural de Vila-seca.

COMSIP AUTOMACION, S. A.

CGE

COMSIP AUTOMACIÓN le ofrece su amplia experiencia profesional y un equipo altamente cualificado para la realización de los siguientes servicios:

- Suministro de accesorios e instrumentos para montajes de instrumentación.
- Montajes de instrumentación y de electricidad.
- Puesta en marcha y mantenimiento integral de Plantas Industriales Centrales Térmicas y Nucleares.
- Ingeniería y Mantenimiento de sistemas de analizadores.
- Automatización de procesos industriales.

- Sistemas informatizados de gestión de mantenimiento (GEMA).
- Prestación de personal técnico altamente cualificado dentro del campo de la instrumentación.
- Medición y telecomunicación de datos en protección ambiental.
- Departamento DAO que opera con el programa AUTOCAD. Prestación de todas las actividades relacionadas con el diseño de planos.

OFICINAS CENTRALES
Avda. del Mediterráneo, 9
Teléf. (91) 433 08 00
Télex 22754 COMSI E
Telefax (91) 552 54 87

DELEGACIÓN CATALUÑA
Ramon d'Olzina, 19
Teléf. (977) 39 15 50
Télex 56512 COMSI E
Telefax (977) 39 14 62

DIARI DE TARRAGONA

3 d'agost de 1991

HISTÒRIA

Sant Esteve i el Piló, dos símbols de la Festa d'Estiu de Vila-seca

Vila-seca celebra avui la festa del seu patró, anomenada «la invenció del cos de Sant Esteve». Aquesta devoció se suma a la llegenda del rescat de Galceran de Pinos.

PILI POY

Llegenda o devoció, han fet que Sant Esteve sigui el patró de Vila-seca de Solcina. Un fet històric, arran les rondalles i dites dels vilatans que han aconseguit fer una institució de festa major d'estiu, anomenada la *invenció del cos de Sant Esteve*.

Segons el recull històric, Sant Esteve era marxant de robes amb la seva paradeta ambulant. Un bon dia, va obsequiar a Jesús i als seus deixebles amb un vestit nou, i d'aquesta manera es va guanyar ser el primer màrtir de la nova fe.

El fill de Salou —segons afirma la tradició—, fou mort a pedres pels rabins, perquè no els hi havia donat robes com a Jesús. Vet aquí, que a l'escut municipal hi figuren tres pedres, guardades com reliquies en el passat.

El cos apedregat, va ser tobat un tres d'agost, data de festa major a Vila-seca. Hi ha historiadors que plantegen aquest dia com el mateix en què s'hagués produit el fet del «Rescat de Sant Esteve.

Durant el segle XII es va produir el repoblament i reedificació de Vila-seca. Llavors, els habitants van escollir a Sant Esteve com a patró de la nova vila. La seva devoció va tenir molta força.

Era el patró de Vila-seca del Comú, però la seva rival, Vila-seca de Solcina, li tenia dedicat un altar a la seva parròquia de Sant Joan. L'any 1525, es van unir els dos pobles, i Sant Esteve es va quedar com a patró de Vila-seca de Solcina.

El Piló

El Piló del Rescat o Piló de Sant Esteve és un conjunt format per un gran bloc de soldó de 4 metres d'alçària per 2 d'amplada i 0,8 de gruix. Tot damunt té un bassament constituït per dos esglaons a cada costat. Una inscripció i un relleu, còpia de l'original en metall, evoquen els fets del Rescat de Sant Esteve.

La tradició consta el rescat de Galceran de Pinos, cavaller de Ramon Berenguer IV i senyor de la baronia de Bagà, Santcerní i senyor de Su, que van caure presoners del rei moro de Granada. L'any 1147 es va produir l'expedició i la captivitat va durar cinc anys.

El rescat exigit pel moro, incloia cent mil dobles d'or, cent draps brodat d'or, cent cavalls blancs, cent vaques embragades i cent donzelles verges. Els vassalls de Bagà van aportar aquestes exigències.

Galceran, després de reclamar l'ajut de Sant Esteve, va tenir l'aparició del sant, que el va alliberar i transportar miraculosament a Salou, en companyia de Santcerní.

Mentre els cavallers anaven vers Tarragona, es van trobar amb el grup del «Rescat», que s'anava a embarcar a Salou. Galceran va agrair la trobada a Sant Esteve, fent donacions al monestir de les Santes Creus i a la parròquia de Bagà.

El Rescat de Sant Esteve es troba al límit est de les Garrigues, tocant al Camí del Racó, abans d'arribar al Tossal de la Ganyada. La seva existència data des del segle XVII, malgrat els fets cmmemorats són de mitjan segle XII.

Per arribar al Piló hom pot agafar el Camí del Racó amb direcció nord, just en un encreuament que hi ha a l'autovia Salou-Tarragona, un quilòmetre després de la cruïlla de La Pineda, en direcció a Salou. D'aquesta manera, es pot admirar les belleses naturals de l'ambient mediterrani.

També, per la carretera de La Pineda a Vila-seca de Solcina, un quilòmetre al nord de l'ermita de La Pineda, abans de passar per sota la línia del ferrocarril, es pot prendre un camí que es troba a l'esquerra. Tot es qüestió de seguir les indicacions.

El Piló de sant Estevé és el símbol de la festa. La llegenda i la història es mesclen per trobar significat a la data de la festa major d'estiu a Vila-seca.

NOU DIARI

31 de juliol de 1992

El pilló del rescat. Monòlit de pedra. CEDIDA

La història del cos de Sant Esteve

L'any 1151, al Camp de Tarragona hi havia 2 senyors: Robert, l'arquebisbe, i el comte de Barcelona.

Els conflictes entre ells es van anar agreujant amb el temps fins arribar a l'assassinat d'un fill de Robert -Guillem de Tarragona- el 1168 i del propi arquebisbe -Hug de Cervelló- el 1171.

El aquest context, i a mig camí de la llegenda, l'any 1152 es va produir a les platges del Racó, el rescat de Sant Esteve. Cinc anys abans, el comte de Barcelona havia partit cap a Almeria per lluitar contra els sarraïns. L'almirall de l'expedició, el noble Galcerà de Pinós, va ser fet presoner junt amb el seu lloctinent Santcerni. Per a accedir al seu alliberament, els sarraïns van demanar un rescat que consistia en 100.000 doblers d'or, 100 draps d'or, 100 cavalls blancs, 100 vaques bragades i 100 donzelles.

El pare de Galzerà va vendre les seves possessions per poder-ho pagar.

El lliurament s'havia de fer a la platja del Racó. Hi anaven el castellà de Bagà i altres nobles de la baronia de Pinós.

L'alliberament

Tanmateix, la nit abans del pagament, Sant Esteve, patró de l'actual Vila-seca, va alliberar el noble Galcerà. Quan els nobles anaven a lliurar el rescat, el propi Galcerà els va aturar. No calia. El pilló que hi ha prop de la carretera de la Pineda commemora aquest fet.

NOU DIARI

3. d'agost de 1995

història

El rescat de sant Esteve, llegenda i tradició

La llegenda del rescat de Sant Esteve va arrelar a molts pobles de Catalunya, com Vila-seca

Yash Suasira Bahillo
Fotos: Nou Diari

Va ser un 3 d'agost quan es va trobar el cos de sant Esteve, responsable del famós rescat de les cent donzelles, conegut en la literatura de l'època com el rescat de les cent nines poncelles que s'ha mantingut viu en el pensament i a la tradició de molts pobles de Catalunya, entre els quals, Vila-seca.

Ens hem de remuntar al segle XII, durant l'expedició de Ramon Berenguer IV contra Almeria l'any 1147. Va ser aquest any quan el Rei de Castella Alfons VII va organitzar un potent exèrcit per recuperar la ciutat d'Almeria de mans dels musulmans. Per dur l'expedició a bon terme, el Rei de Castella va voler tenir l'ajut del comte de Barcelona.

El baró Galcerà de Pinós va ser nomenat almirall de la flota que havia de lluitar contra els musulmans, amb la mala sort que, durant el setge, va caure a mans dels seus enemics i va ser empresonat, juntament amb el seu vassall Santcerní. Santcerní, tot i que va tenir l'oportunitat d'escapar, va voler acompanyar Galcerà de Pinós en la seva sort.

Un cop aconseguida la rendició d'Almeria, l'exèrcit de Ramon Berenguer IV va tornar a Barcelona. Galcerà de Pinós, però, continuava a la presó. El pare del baró, Pere Galcerà de Pinós, va suplicar al comte de Barcelona que s'interessés per les possibilitats de rescat del seu fill.

El rescat es tractava de 100.000 dobblers d'or, cent tapissos daurats, cent cavalls blancs, cent vaques i, a més, cent donzelles verges. El vassalls van prestar les filles.

Galcerà, des del seu captiveri, pregava constantment a Déu i a sant Esteve. Es complia el cinquè any de captiveri. Mentrestant, s'organitzava el rescat que va prendre la ruta de Tarragona i es va dirigir cap al port de Salou. Però el dia abans de la sortida de l'expedició, Galcerà va ser alliberat de la mà de Sant Esteve.

Els fets posteriors van estar marcats per les mostres d'agraïment de Galcerà de Pinós als seus vassalls i al sant. Des de llavors, en part per la llegenda i la tradició sant Esteve va ser nomenat patró d'aquestes terres.

La llegenda explica que la miraculosa mà del sant va alliberar Galcerà de Pinós de les anelles del seu captiveri. El fet va succeir el dia abans que partissin del port de Salou les cent donzelles verges que s'havien demanat com a rescat